

HASAN ÖZVARNALI İLKOKULU REHBERLİK SERVİSİ

ÇOCUKLARDA SORUMLULUK BİLİNCİ OLUŞTURMA

VELİ BÜLTENİ
Aralık 2021

Küçük yaşlarda üzerinde çok durmamışsak bile, özellikle okula başlamalarıyla birlikte, çocuklardan bazı görevleri yerine getirmelerini bekliyoruz. Eşyalarını yıpratmadan kullanmalarını ve onlara sahip çıkmalarını, hatırlatılmadan ödevlerini yapmalarını, oyun ile derse ayıracakları zamanı planlamalarını istiyoruz ve bu sorumlulukları karşılamaları gerektiğini, okula başladıkları gün fark etmelerini bekliyoruz.

Oysa, **sorumluluk bilinci**, belli bir

yaşa gelince, bir gün içinde edinilebilecek bir beceri değildir. Çocuğunuz 7 yaşına bastığı sabah **“Bugünden sonra sen hatırlatmadan ödevlerimi yapacağım anneciğim”** demez; ama küçüklükten itibaren sorumluluk verirsiniz, yardımınızla, birkaç haftada kendi başına ders çalışmaya alışır. Bunun gibi pek çok davranışın temeli, erken yaşlarda verilen sorumluluklarla atılır. Bunun için **yaş ve gelişim özelliklerine** göre çocuğa bazı görevler verilmeli ve ayrıca çocuğun **davranışlarının sonucunu yaşaması** sağlanmalıdır.

Yaşlara Göre Verilebilecek Görev Ve Sorumluluklar

3-4 Yaş	4-5 Yaş	5-6 Yaş
<ul style="list-style-type: none"> • Ufak kazalarla da olsa kendi başına yemek yeme, • Yardımla giyinip soyunma, • Tek başına uyuyabilme, • Oyuncaklarını toplama/koruma • Sofra kurmaya yardım etme, • Toz alma gibi basit ev işlerine yardım etme, • El-yüz temizliğini yapma, • Hayvan besleme, • Yardımla eşya yerleştirme,	<ul style="list-style-type: none"> • Eşyalarını koruma, • Odasını/eşyalarını toplama, • Kendi başına giyinme, • Burnunu silme, • Diş fırçalama, • Sofra kurmaya yardım etme, • Sofrayı toparlama, • Basit yiyeceklerin hazırlanmasına yardımcı olma, • Yatağını düzeltme, • Basit ev işlerine yardımcı olma,	<ul style="list-style-type: none"> • Sofra kurma ve toparlama, • Tek başına giyinip soyunma, • Ev işlerine yardım etme, • Yatağını düzeltme, • Yemek hazırlanırken yıkama, getir/götür gibi işlere yardımcı olma, • Yardımla çantasını hazırlama, • Ödevlerini yapma (çoğu zaman yardımla olabilir),
6-7 Yaş	7-8 Yaş	9-10 Yaş ve üzeri
<ul style="list-style-type: none"> • Çantasını kendi başına hazırlama, • Ödevlerini yapma, • Okul araç gereçlerini koruma ve sahip çıkma, • Basit alışveriş işlerini yapma, • Alarm ile kendi başına kalkma, • Tablet, televizyon vb. ile ilgili konulan saat kurallarına uyma, • Gelişimine göre olan diğer ev işleri, • Banyo yaptırılırken özel bölgelerini temizleyebilme,	<ul style="list-style-type: none"> • Alarm ile kendi başına uyanma, • Hatırlatmadan öz bakımını yerine getirme, • Tek başına banyo yapabilme, • Dolabını, kitaplığını vs. toplama ve düzenli tutma, • Ödevlerini not alma/takip etme, • Hatırlatılmadan ders çalışma, • Kardeşlerine yardımcı olma, • Bulaşık makinesini yerleştirme, • Ayakkabı bağlama, • Gelişimine göre olan diğer ev işleri	<ul style="list-style-type: none"> • Alışveriş yapma, • Basit yaralanmalarla başa çıkma, • Yatak çarşafı, örtüsü vs. kendi başına değiştirme, • Hatırlatmaya ihtiyaç duymadan görevlerini yerine getirme, • Para biriktirerek uzun vadede almak istediklerini planlama • Gelişimine göre olan diğer ev işleri

Günümüzde, çocuklar için her şeyi göğüsleyerek hayatı onlar için kolaylaştırmaya çalışıyoruz. Evdeki ve hayattaki tüm sorumluluklarını üstleniyor, yorulmamaları ve zorlanmamaları için elimizden gelen her şeyi yapıyoruz, yemeklerini yediyor, işlerini yapıyor, sorunlarını çözüyoruz. Peki, dışarıdan bakınca muazzam görünen bu korumacılık çocuklara nasıl etki ediyor?

Maalesef, prens ve prensesler diyarındaki bir fanus içinde bu şekilde büyüttüğümüz çocuklar, **gerçek hayatta yüzleşirken savunmasız kalıyor**. Bugün, kendi ifade edebileceği bir şey için öğretmeni ile iletişime geçtiğiniz çocuk, ileride patronuna karşı kendini savunamayan bir yetişkine dönüşüyor. 6-7 yaşına kadar tuvalet ihtiyacını tek başına karşılamayı öğrenemeyen çocuk, okulda zor duruma düşüyor. **Okul çağına kadar hiçbir görev üstlenmemiş çocuk, ders çalışmanın yapılması zorunlu bir görev olduğunu kavrayamıyor**. Buna benzer pek çok problem hem çocuklukta hem de yetişkinlikte bireyi zorlamaya devam ediyor.

Sorumluluklarını yerine getiren çocuklar;

- Yapması gereken görevler için hatırlatmaya çok az ihtiyaç duyar.
- Ailesi ile güçlü iletişim kurar.
- Kendi kararlarını kendisi verebilen bir birey olur.
- Özgüven duygusu gelişir.
- Başkalarına bağımlılığı azalır, kendi ayakları üzerinde durur.
- Kendini ifade eder, sorunlarını kendi başına çözebilir.
- Gerçek hayata hazırlanmış olur.
- Zamanı planlamayı öğrenir, gelecekte ev, iş ve sosyal hayatı arasında denge kurabilir.
- Bu dengeyi kurarak yetişkinlikte psikolojik sağlamlığını artırır.
- Hatalarından ders çıkarır.
- Davranışlarının sonuçlarına katlanmayı öğrenir.
- Çevresinde kendinden başka insanların olduğunu fark eder.
- Özellikle ev işleri ile ilgili sorumluluklar; dikkat, zaman yönetimi, koordinasyon ve planlama becerisi, öz disiplin vb. becerilerin gelişmesini destekler.

Küçüklükten itibaren sorumlulukları başkaları tarafından üstlenilmiş çocuklar, okul hayatındaki sorumluluklarını kavrayamıyor, gerçek hayatta savunmasız kalıyor.

Çocuklarda sorumluluk bilinci oluşturma konusunda pek çok kaynak farklı ifadeler kullansa da, genel olarak, çocukların kendi başına yemek yemeye, tuvalete gitmeye, yardımsız yürümeye, yani, ihtiyaçlarını kendileri gidermeye başladıkları zaman, sorumluluk verme çalışmalarına başlayabilirsiniz.

«Nasıl?» sorusunun cevabı ise biraz daha karmaşık görünse de genel olarak 3 başlıkta toparlanabilir. Bunlar;

Deneyerek:

Kıyamasak da, gözümüzde hiç büyümese de çocuklar, yaşlarına göre onlara öğrettiğiniz sorumlulukları yerine getirebilir.

Çocuğunuza bisiklet kullanmayı öğrettiğinizi düşünün; nasıl olacağını anlatıp başarması için teşvik eder, baştaki ufak kazaları önlemek için yardımcı olursunuz. Ama kimse eline bisiklet vermezse bisiklet sürmeyi öğrenemez. Sorumluluk bilinci oluşturmak da böyledir; uygun olanı öğretip desteklerseniz çocuğunuz her türlü sorumluluğu yerine getirebilir. Yeter ki deneyin!

Alanlara Ayırmadan;

Rehberlik servisinde sıkça duyduğumuz bir şey var; «Hocam, sofraya bir tabak bile koydurmuyoruz, tek bir görevi var; ders çalışmak. Onu da yapmıyor»

Oysa sorumluluk iç içe geçerek gelişen bir süreçtir; alanlara ayrılmaz, bir alanda sorumluluk, her alanda sorumluluğu öğretir. Ayırdığınız zaman, çocukta şöyle bir düşünce oluşur; «Şimdiye kadar hiçbir şey yapmadım hiçbir şey benim sorumluluğumda değildi. Bunu neden yapayım ki?»

Aile Kültürünü Değiştirerek;

Çocukta sorumluluk bilinci oluşturmak için; çocuğa güvenmek, destekleyici ve yardımcı bir aile ortamı oluşturmak ve eşler ile verilen tepkiler arasında tutarlılık sağlamak gerekir. Ayrıca, sorumluluk kazandırmanın çocuğa eziyet etmek ya da baskı kurmak anlamına gelmediği bilinciyle hareket edilmeli; amaç çocuğa yardım etmek olmalıdır. Tüm bunlar için, çoğu zaman, aile kültürünü değiştirmek gerekir.

Anne Babalara Öneriler

Daha önce dediğimiz gibi, sorumluluk bilinci bir gecede oluşmaz ya da bir günde öğretilemez. Pek çok beceride olduğu gibi, emek, sabır ve pratik ister. Bunların yanında aşağıda bahsedilen hususlara dikkat ederek çocuğunuzda sorumluluk bilinci oluşmasına yardımcı olabilirsiniz:

1) Yaşına ve gelişimine uygun davranışlar bekleyin: 3 yaşındaki çocuktan evi temizlemesini beklemek de, 7 yaşındaki çocuğa yemek yedirmek de uygun değildir. Bu konuda, ilk sayfada yer alan tablodan yararlanabilirsiniz; ancak her çocuğun gelişim hızı farklılık gösterebileceğinden, en etili yöntem; denemek ve çocuğun

başarısını gözlemlemektir.

2) Bilgilendirin ve sürece dahil edin:

Özellikle belirli bir yaşa kadar hiçbir sorumluluk almamış çocuğa “Bugünden sonra odanı kendin toplayacaksın” demek, sorumluluk vermek gibi görünse de, çocuk tarafından “emir” olarak algılanır. Bu da bir güç savaşına neden olur. Bunun yerine, çocuğunuzu karşınıza alarak evle ilgili görevlerde nasıl bir değişime ihtiyaç duyduğunuzu anlatmak, yeni görevleri birlikte belirlemek ve görev yerine getirilmediği takdirde sonuçlarının ne olacağına birlikte karar vermek daha yararlı olacaktır.

Çocuklar, büyük ölçüde gözlemleyerek öğrenir ve davranışlarınız kadar tutumlarınızı da gözlemlerler.

dönüştürürseniz veya “önce iş, sonra eğlence” kuralı oluşturabilirseniz sorumluluk bilinci oluşturmakta zorlanmazsınız.

6) Tutarlı olun ve takip edin:

Çocuklar ne zaman ne ile karşılaşacaklarını bilmek ister. Eğer, okuldan gelir gelmez ödevlerin yapılması ile ilgili bir kural koyup üç gün sonra ödevlerin akşam yemeğinden sonraya sarkmasına ses çıkarmazsanız ya da siz okuldan gelince ödevlerin yapılması gerektiğini söylerken eşiniz “Bırak yahu, sıkma çocuğu, akşam yapar.” diyorsa orada bir tutarsızlık oluşur. Bu tutarsızlık da çocuğa görevini yerine getirmeyebileceği mesajını verir.

7) Model olun:

Çocuklar büyük ölçüde gözlemleyerek öğrenir ve davranışlar kadar tutumları da gözlemlerler. Yani, evet, sizi kitap okurken gören çocuk, okuma alışkanlığını daha çabuk kazanır; ama sizi ödev yaparken görmese de, örneğin işle ilgili yapmanız gereken bir şey için bahane ürettiğinizi gören çocuk, “demek ki bahane üreterek zorunlu görevlerimden kaçabi-

3) Başarması için izin verin:

Kendi başına yemek yiyebilen çocuğu beslemekten vazgeçin, sınıfta sorun yaşamış çocuğun, öğretmeni ya da arkadaşıyla önce kendisinin konuşmasını sağlayın. Kısacası çocuğun yapabileceği şeyleri onun yerine yapmayın, problemlerini onun yerine çözmeyin. Başarı duygusunu tadarak gelişmesine izin verin. Ayrıca, ilk kez denediği görevler için anlayışlı ve yardımcı olun.

4) Geribildirim verin:

Verilen görevler için çaba harcayan çocuğunuzu takdir ederek motive edin. Çocuğunuz, verdiğiniz görevi yerine getirmiyorsa sakince ve yargılamadan nedenlerini konuşun ve sorunun çözümüne onu da dahil ederek yeni planlamalar yapın.

5) Düzen kurun, rutinler oluşturun:

Sosyal yaşamı düzenli olan çocuklar, kurallara ve sorumluluklara daha çabuk adapte olur. Yemek saatleriniz düzenli olursa, yatmadan önce diş fırçalamayı ya da temizlik zamanını bir aile rutinine

lirim” tutumunu gözlemleyerek ders çalışma konusunda zorluk çıkarabilir. Bu nedenle davranışlarınızla olduğu kadar tutumlarınızla da örnek olun.

8) Baskıcı değil, araştırmacı olun:

Amacınız çocuğa bir Şey yaptırmayı başarmak olursa, istemeden de olsa, kendinizi baskı yaparken bulabilirsiniz. Bunun yerine çocuğunuzun istedik davranışı edinmesi için kendinizde ya da ailenizde değiştirmeniz gereken özellikleri araştırın.

9) Davranışlarının sonucunu yaşama-larına izin verin: Davranışın sonucunu yaşamak, ceza ile birlikte anılsa da, aslında çok farklıdır. Örneğin, kıyafetlerini kirli sepetine atmadığı için çocuğun tabletine el koymak cezadır. Ancak; temiz kıyafet bula-madığı için kirlileri giymek zorunda kalması davranışın sonucunu yaşamaktır. Hem olumlu davranış geliştirme hem de sorumluluk için oldukça önemli olan bu konuda, yan tarafta tanıtacağımız kitaptan yardım alabilirsiniz.

:KİTAP ÖNERİSİ:

DR. ÖZGÜR BOLAT

«BENİ ÖDÜLLE CEZALANDIRMA»

Bu sayımızda, bültenimizi hazırlarken büyük ölçüde yararlandığımız ve ocuk yetiştiren herkesin okuması gerektiğini düşündüğümüz bu kitabı özellikle paylaşmak istedik.

«Acaba dlle ilgili tüm bildiklerimiz yanlış mı?

Eğitim Bilimci Dr. Özgür BOLAT, ödülün görünmeyen gizli zararlarını anlatırken, bizlere model, pratik çözümler ve uygulamalar öneriyor.

Kılavuz niteliğindeki bu kitabı okuduğunuzda mutlu, özgüvenli, sorumluluk sahibi ve başarılı bir ocuk yetiştirmek için önemli bir adım atmış olacak, çocuğunuzla ilişkinizde anlamlı değişiklikler yaşayacaksınız.»

Ebeveynlik stilleri «Ben çektim, çocuğum çekmesin» ile «Biz zorluk gördük, onlar da görsün» arasında gidip gelirken çocuklara ya aşırı korumacı ya da aşırı baskıcı yaklaştığımız olabiliyor.

Ve maalesef, ikisi de çocukları gerçek hayata karşı savunmasız bırakıyor.

Çünkü, gerçek hayatta hiçbir işveren «Dün sabaha kadar ateşli çocuğuna bakmışsın, raporları da boş ver, sonra yaparsın» demiyor. Ya da hiçbir avukatın anne-babası mahkemeye çıkıp çocuklarının söylemesi gerekenleri söyleyemiyor.

Aralarında bağ olduğu inandırıcı gelmese de, çocuğun kendi başına çorabını giyebilmesi ile iş ve sosyal hayatında başarılı bir birey olması arasında oldukça kuvvetli bir ilişki var. Bu nedenle küçük yaşta çocuğa sorumluluk vererek önce okul hayatını sonra ise sosyal ve iş hayatını güçlendirmenin önemini paylaşmaya çalıştık. Değerli vaktinizi ayırarak bültenimizi okuduğunuz için teşekkür ederiz, Bir sonraki sayımızda görüşmek üzere...

KAYNAKÇA

- Bolat, Ö. (2020). *Beni Ödülle Cezalandırma*, Doğan Kitap,154. Baskı
- Civelek, B. (2006). Çocuklarda Sorumluluk Bilincini Kazandırma, Çoluk Çocuk Dergisi, 3, 20-22.
- Günce Danışmanlık – Çocuklarda Sorumluluk Bilinci Geliştirme - <http://www.guncedanismanlik.net>
- Akyıl, İ. – Çocuklarda Sorumluluk Duygusu – <https://tr.pearson.com/tr/blog/k12/cocuklarda-sorumluluk-duygusu.html>
- Arı Okulları – Sorumluluk Bilinci: Çocuklarımız ve Biz Veli Bülteni
- Eğitimpedia – Çocukların Neden Ev İşini Yapması Gerekir? - <https://www.egitimpedia.com/cocuklarin-neden-ev-isi-yapmasi-gerekir>

/hasanozvarnalilkokulu

<http://hasanozvarnali.meb.k12.tr/>

/hasanozvarnalilkokulu